

Seweryn Świaczny

Katowice

Nerwica natręctw a kanoniczny konsens małżeński

Wstęp

Zdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich oznacza takie wystarczające dysponowanie przez podmiot samym sobą, które daje władzę wziąć odpowiedzialność – w kategoriach odpowiedzialności prawnej – jak również podjąć przyszłe akty i zachowania istotne dla życiowego ukierunkowania wspólnoty małżeńskiej ku jej obiektywnym celom, do których nupturienci zobowiązują się w chwili zawarcia małżeństwa. Te akty i zachowania małżeńskie „są należne”, ponieważ ich treść odnosi się ściśle do istotnych obowiązków małżeńskich; nie powinno się ich mylić z innymi zachowaniami, które choć stosowne dla pomyślnego uzupełniania się charakterów lub lepszego współżycia między małżonkami, nie stanowią w sensie ścisłym istotnej treści obowiązków małżeńskich. Ta różnica jest bardzo ważna, ponieważ pozwala nam uniknąć błędnego utożsamienia niezdolności spowodowanej niemożnością podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z innymi brakami we współżyciu małżeńskim, które nie stanowią niezdolności, takimi jak np. pojawiające się później trudności w wypełnieniu obowiązków małżeńskich lub niezgodność charakterów. W sensie negatywnym niezdolnym jest ten, kto nie posiada wystarczającego panowania nad sobą i swymi aktami, koniecznego do tego, by w momencie sprawczym małżeństwa dokonać istotnego ukierunkowania węzła ku jego obiektywnym celom obowiązkiem należnym ze sprawiedliwości. „Dokonanie tego esencjalnego ukie-

runkowania zobowiązaniem z tytułu należności” oznacza przyjęcie „tu i teraz” prawnego obowiązku realizacji przyszłych zachowań, które są zdadne i konieczne do istotnego ukierunkowania małżeństwa ku możliwemu osiągnięciu jego obiektywnych celów. To ukierunkowanie nie jest niczym innym jak węzłem małżeńskim, jednym i nierozzerwalnym, chociaż widzianym w swej dynamice realizacji ku przyszłości¹. Realizacja ta może być utrudniona albo wręcz uniemożliwiona, kiedy nupturient cierpi na nerwicę natręctw. Oddziaływaniem tej jednostki chorobowej na konsens małżeński zajmujemy się w tym artykule.

1. Określenie nerwicy natręctw

Według wykazu jednostek chorobowych ICD-10 zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne, zwane dzisiaj potocznie nerwicą natręctw, charakteryzują się występowaniem obsesji, kompulsji oraz lęku o różnym nasileniu, towarzyszącej im depresji i często depersonalizacji. Obsesje to nawracające, uporczywe, bez udziału woli pacjenta, a nawet wbrew jego wysiłkom przeciwstawiania się im – myśli, impulsy lub wyobrażenia. Są one rozpoznawane przez pacjenta jako własne, oceniane jako absurdalne i odczuwane jako nieprzyjemne i stresujące. Mogą dotyczyć treści obscenicznych (np. u osób religijnych), wyobrażeń o sytuacjach gwałtownych, agresywnych, obscenicznych mających nieprzyjemny charakter, a próba ich powstrzymania tylko nasila objawy. Obsesyjne wątpliwości polegają na niekończących się rozważaniach typu „za i przeciw”, wątpliwościach związanych np. z treściami religijnymi, niepewności związanej z wcześniej wykonaną czynnością, np. „czy wyłączyłem żelazko?”, „czy nie wybuchnie pożar?”. Te wątpliwości składają chorego do wielokrotnego powtarzania czynności. Treści obsesji mogą być bardzo różnorodne, najczęściej można je zakwalifikować do następujących kategorii: agresja, porządek, brud i zarazki, choroba, seks, religia. Obsesyjne rytuały, zwane kompulsjami, dotyczą również powtarzania czynności określoną ilość razy np. mycie rąk, układanie przedmiotów, składanie ubrań. U większości pacjentów występują jednocześnie obsesje i kompulsje. Obecność nasilonych obsesji i rytuałów prowadzi do spowolnienia tempa codziennej aktywności, a w sytuacjach ekstremalnych pacjent nie jest w stanie wykonać jakiegokolwiek czynności².

---

¹ P. J. Viladrich, *Konsens małżeński*, Warszawa 2002, s. 72–73.

² Wykaz jednostek chorobowych ICD-10 (International Classification of Diseases), F42 – Zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne (nerwica natręctw), zob. <http://med.kalamazoo>.

2. Oddziaływanie na rozum i wolę

Zgoda małżeńska wymaga zarówno wolności wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Wolność wewnętrzna może być ograniczona w różny sposób. Istnieją schorzenia psychiczne, którym wola konkretnego człowieka nie jest w stanie się przeciwstawić. Chory nie jest wtedy panem samego siebie, nie potrafi zająć jasnego stanowiska w odniesieniu do małżeństwa. Wynika to często z braku zdolności do krytycznej oceny motywów i swojej sytuacji. W innych przypadkach można zaobserwować takie wzajemne przenikanie się przeciwstawnych motywów, że człowiek niezdolny jest dokonać wyboru³. Jednym z czynników powodujących tzw. niedojrzałość afektywną, czyli zmniejszenie skuteczności działania mechanizmów kontroli emocjonalnej⁴, może być nerwica natręctw⁵. Choroba ta atakuje nie tyle władzę poznawczą człowieka, co jego wolę. Władza poznawcza, czyli intelekt, działa sprawnie, lecz wola jest dotknięta chorobą i staje się mniej lub bardziej niezdolna do podjęcia decyzji. Do tej czynności jest konieczne, aby człowiek panował nad czynem; panowania takiego nie można się spodziewać tam, gdzie nie ma wolnego ukierunkowania woli⁶. Nerwica natręctw jest chorobą utrudniającą lub uniemożliwiającą wybór, znoszącą panowanie nad własnymi czynami⁷. Istotnymi elementami tej choroby są:

---

pl/icd10/F/Zaburzenia+psychiczne+i+zaburzenia+zachowania/page/8. 07.09.2010 r. Zob. także: http://www.afektywne.webpark.pl/zok.html#Obraz_kliniczny.

³ Por. M. A. Żurowski, *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*, Katowice 1987, s. 229.

⁴ Coram Pinto, 26 junii 1969, „Monitor Ecclesiasticus” [dalej: ME], R. 95, 1970, s. 451; coram Masala, 12 martii 1975, ME, R. 101, 1976, s. 210.

⁵ „Quoties ergo haesitatio, quae personalitatem psychasthenici signat, tam gravis fit ut «obsessio» dici possit, tunc certe impedit quominus ille sibi aliquid libere eligat ex confectis iudiciis speculativo-practicis, quae sua proprius intersunt; id est ulterius procedere non valet ut deveniat ad efformandum iudicium practico-practicum, Quandoque psychasthenicus praesertim quia integram videtur servandi iudicia practico-practica, et etiam in suis se libere determinare apparet; sed res aliter se habet. Psychasthenicus *graviter* correptus, libere non agit vi nempe suae voluntatis, sed potius ad actum trahi-tur impulsuum (suggestioni) vel passionis vi quos subicere et repellere non potest, et saepius suasionibus, vi externa pressus,» (coram Masala, 21 junii 1971, ME, R. 97, 1972, s. 55).

⁶ Coram Filipiak, 15 junii 1956, „Ephemerides Iuris Canonici” [dalej: EIC], R. 13, 1957, s. 259.

⁷ Coram Filipiak, 15 junii 1956, „Sacrae Romanae Rotae Decisiones” [dalej: SRRD], R.48,nr 3, s. 555.

bezwola (abulia), zwątpienie, niepokój, skrupuły, smutek, niezdecydowanie. Osoba chora jest niezdolna do chcenia ani do działania, ustawicznie cierpi moralnie, stale żyje w niepewności i załęknienu. Osoba dotknięta tą chorobą ma nienaruszoną jasność poznania, zdolności intelektualne, a więc uwagę, pamięć, osąd; zachowuje świadomość nawet wtedy, gdy działa nierozsądnie. Chciałaby wyzwolić się z swej przykrej sytuacji załęknienu i niepewności⁸. Z drugiej jednak strony, przy zachowaniu jasności umysłu pojmowanie rzeczy jest mimo wszystko błędne, skoro prowadzi do zniesienia wolności działania⁹. Sędziowie rotalni są jednak w ocenie tego problemu ostrożni, stwierdzają, że rzadko zdarza się kategoryczne wykluczenie wolności działania¹⁰ z powodu zakłócenia używania rozumu¹¹. W tej sytuacji jest ważne nie tylko udowodnienie istnienia samej choroby, ale do orzeczenia nieważności małżeństwa potrzebne jest też wykazanie związku przyczynowego małżeństwo – choroba¹². Trzeba ustalić, że osoba będąca pod wpływem schorzenia nie była panem aktu woli¹³. Gdy wynik jest pozytywny¹⁴, konsens małżeński uznaje się za nieważny¹⁵. Zdecydowana większość wypowiedzi zawartych w wyrokach nie oddziela już, poza wypadkami odosobnionymi, pośredniego wpływu choroby przez oddziaływanie na osąd umysłu od zdolności do swobodnego wyboru, ale ujmuje człowieka jako jedność. W wyroku coram Lefebvre (8.07.67) zwraca się uwagę, że harmonia, jaka panuje w strukturze osobowości między poszczególnymi władzami, może być zakłócona niestałością, sugestywnością, zmienno-

⁸ Coram Filipiak, 15 junii 1956, EIC, R. 13, 1957, s. 259.

⁹ Coram Ewers, 29 octobrii 1960, SRRD, R. 52, nr 3, s. 467.

¹⁰ „Formae et modi quibus exurgit et evolvitur morbus non eadem vim et gravitatem statim et quoad omnes et quoad omnia praeseferunt. Interdum idque rarissime usum rationis graviter perturbant et libertatem agendi auferunt” (coram Bejan, 14 martii 1964, SRRD, R. 56, nr 4, s. 195).

¹¹ Coram Bejan, 30 novembrii 1963, SRRD, R. 55, nr 7, s. 855.

¹² Coram Bejan, 14 martii 1964, SRRD, R. 56, nr 4, s. 195.

¹³ „Consensus matrimonialis est actus humanus qui igitur a libera voluntate, praevia deliberatione intellectu elici debet. (...) Ad actum humanum, scilicet ex voluntate, praevia intellectus deliberatione procedentem, requiritur, ut homo eiusdem actus dominium habeat, quod vero non habet nisi actus procedat ab eius voluntatis libera determinatione” (coram Filipiak, 11 aprilii 1964, SRRD vol. 56, nr 2, 262).

¹⁴ Coram Doheny, 3 decembrii 1956, SRRD, R. 48, nr 3, s. 939.

¹⁵ Coram Bonet, 15 novembrii 1965, SRRD, R. 57, nr 27, s. 831; coram Bejan, 14 martii 1964, SRRD, R. 56, nr 11, s. 199.

ścią uczuć, niezdolnością do tolerowania nawet małych frustracji, i dopiero tak pojęta całość musi być wzięta pod uwagę z chwilą, gdy osiąga stopień przeszkadzający w normalnym procesie rozeznania sądu i decyzji woli¹⁶.

3. Przyczyna braku rozeznania oceniającego

Do wyrażenia zgody małżeńskiej jest potrzebna dojrzałość sądu proporcjonalna do natury umowy. Prawodawca uznaje więc za niezdolnych do zawarcia małżeństwa tych, którzy „mają poważny brak rozeznania co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych” (kan. 1095, 2°). Chodzi tu o te przypadki, gdy osoba posiada wystarczające używanie rozumu, ale dotknięta jest poważnym brakiem rozeznania oceniającego. Proporcjonalność rozeznania w stosunku do istotnych praw i obowiązków małżeńskich, w przeciwieństwie do tego, co sądził św. Tomasz z Akwinu¹⁷, powinna być większa niż analogiczny stopień wymagany do zawarcia innego kontraktu¹⁸. Prowadzone ostatnio na szeroką skalę badania nad psychiką ludzką, a w szczególności nad uwarunkowaniami aktów ludzkich, dostarczyły wielu materiałów, które musi wziąć pod uwagę prawodawca kościelny w zakresie prawa małżeńskiego¹⁹. W wielu wyrokach Roty Rzymskiej przeważa od pewnego czasu przekonanie, że intelekt w ocenie rzeczywistości posługuje się ideami, które w procesie powstawania zależą od zmysłów. Stąd też uznaje się, że choroby nerwowe zakłócające przede wszystkim sferę wolitywną mogą jednocześnie osłabiać władze poznawcze, a tym samym mieć wpływ na rozeznanie oceniające²⁰. W nerwicy natręctw

---

¹⁶ M. A. Żurowski, *Problematyka związana z ograniczeniem wolności wewnętrznej w świetle nowszych wyroków rotalnych*, „Prawo Kanoniczne” [dalej: PK], R. 24, 1981, nr 1–2, s. 157.

¹⁷ Por. Thomas de Aquino, STh, III suppl. qu. 50, art. 5, ad. 1; M. Żurowski, *Przedmiot zgody małżeńskiej i zdolność do wypełniania obowiązków w ocenie umysłu poprzedzającej rozważną decyzję nupturienta*, PK, R. 26, 1983, nr 1–2, s. 243–246.

¹⁸ Zob. W. Góralski, *Komentarz do KPK*, t. 3, Lublin 1986, s. 260; „Ob singulare momentum quod matrimonium sive pro contrahentibus sive pro familia ac humana societate habet, expedit omnino ut antequam illud celebretur contrahentes maiorem deliberationem quam pro aliis contractibus adhibeant” (coram Pinto, 26 junii 1969, ME, R. 95, 1979, s. 441).

¹⁹ Por. E. Sztafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 4, Warszawa 1986, s. 94.

²⁰ Zob. W. Góralski, *Komentarz...*, dz. cyt., s. 260.

w sposób wyraźny widać dodany do osobowości neurotycznej, odbiegający od normy kierunek myślenia, którego rezultatem jest pewien przymus²¹. Idee obsesyjne mogą prowadzić podświadomie do określonego celu, uniemożliwiając w ten sposób wolny wybór²², lub wola ulega podświadomej motywacji wpływającej na decyzję. Mają one zbyt wielką sugestywność, której wola nie potrafi się oprzeć²³. Człowiek, który podejmuje decyzję, musi mieć przed sobą jakąś inną możliwość, wtedy dobrowolnie wybiera jedną, przez siebie pożądaną²⁴; musi wiedzieć, do czego zmierza i co chce osiągnąć. To zaś wymaga od zainteresowanego poznania i krytycznego rozumienia ze strony władz poznawczych oraz motywacji, dlaczego wybór ma dotyczyć tego, a nie innego przedmiotu²⁵. Neurozy obsesyjne wyraźnie temu przeszkadzają, gdyż nie pozostawiają swobody wyboru²⁶. Mogą też utrudniać odpowiedni osąd²⁷ w stosunku do przyjmowanych obowiązków i obciążeń małżeńskich. Wpływają również na zmniejszenie skuteczności działania mechanizmów kontroli emocjonalnej (niedojrzałość afektyw-

²¹ Coram Davino, 28 aprilii 1983, ME, R. 108, 1983, s. 525.

²² Coram Pinto, 8 julii 1974, ME, R. 100, 1975, s. 502 i 505.

²³ Tamże, s. 501.

²⁴ „Deliberatio quae ad matrimonium contrahendum requiritur «consistit in collatione, quam intellectus facit de re apprehensa cum suo opposito ut inde quid agendum sit proponere possit voluntati. Ubi deest igitur haec collatio, libertas et consequenter deliberatio non habetur». Ad sufficienter deliberandum non ergo sufficit speculative cognoscere quid matrimonium sit eiusque proprietates essentielles. Nam ut intellectus practicum iudicium valoris emittere valeat num matrimonium contrahendum sit necne, motiva percipere atque aestimare debet, sensitivo appetitu interveniente, ut sufficienter conferre valeat quae ad nuptias inducunt cum motivo quae ab illis avertunt” (coram Pinto, 8 aprilii 1974, ME, R. 100, 1975, s. 499).

²⁵ „Ad priopriorum actuum responsabilitatem habendam, non sane sufficit exercitium facultatis cognoscitivae, sed operari debet facultas critica, quae una potest iudicia efformare et liberae voluntatis excitare actus quae omnia mirabili syntesi S. Thomae edocuit: «Ad electionem concurrat aliquid ex parte cognoscitivae virtutis, et aliquid ex parte appetitivae. Ex parte quidem cognoscitivae requiritur consilium per quod diiudicatur quid sit alteri praefendum. Ex parte autem appetitivae requiritur quod appetendo acceptetur, id quod per consilium diiudicatur»” (coram Masala, 12 martii 1975, ME, R. 101, 1976, s. 207).

²⁶ „Conscius est patiens in nevrosi obsessionalis, sed impotens ad corrigendas istas ideas ope voluntatis. Immo modus quo se imponunt ideae istae, sicut et repetitiones cogitationum ac contentum abnorme istarum denotant coationem interiore, a qua potens liberare nequit, (coram Lefebvre, 21 februarii 1970, ME, R. 90, 1973, s. 193 n.).

²⁷ Coram Pinto, dz. cyt., s. 502.

na)²⁸. Zdarza się, że w normalnym postępowaniu człowiek jest zdolny do zwyczajnej pracy, np. do nauczania w szkole średniej, ale już gdy podejmuje decyzje o większym znaczeniu, powstaje w jego umyśle zamieszanie nie do przecięcia. Ma to nieraz miejsce odnośnie do zawarcia małżeństwa, które bezpośrednio dotyczy jego osoby²⁹. W wyrokach rotalnych wolność zewnętrzna była od dawna wymagana do ważnego wyrażenia zgody małżeńskiej. Obecnie problem rozpatruje się szerzej, biorąc pod uwagę także wolność wewnętrzną. Ograniczenie dobrowolności wyboru zachodzi w nerwicach dość rzadko. Sędzia musi rozstrzygnąć przede wszystkim, czy stan ograniczenia wolności wewnętrznej występuje nie tylko aktualnie, ale czy ciężkość schorzenia występowała wtedy, gdy małżeństwo było zawierane³⁰. Musi brać pod uwagę konkretny przypadek, bo podobnie jak bojaźń wywołana z zewnątrz nie zawsze pozbawia konkretnej zdolności do aktu przeciwnego, tylko ją utrudnia, tak samo z powodu obsesji (lub innej nerwicy) decyzja jest bardzo osłabiona, nawet pomimo właściwej oceny umysłu co do przedmiotu małżeństwa³¹.

---

²⁸ „Psychasthenicus graviter correptus, libere non agit vi nempe suae voluntatis, sed potius ad actum trahi-tur impulsuum (suggestioni) vel passionis vi, quos subicere et repellere non potest, saepius suasionibus, vi externa pressus” (coram Masala, 21 aprilii 1971, ME, R. 97, 1972, s. 55).

²⁹ „(...) agitur de viro psychice anormali, qui suetis negotiis gerendis, utpote in docendo, idoneus apparet, dum in rebus gravioris momenti, sicut in matrimonio ineundo, timoribus errandi, scrupulis, perplexitatibus ita vexatur, ut easdem superare non posse videatur” (tamże, s. 50).

³⁰ „Ut iudex declaret matrimonium invalidum ob incapacitatem alterutrius nupturientis psychasthenici emittendi liberi consensus, ac assumendi obligationes ipsius matrimonii, concludentibus argumentis constare debet, tempore saltem nuptiarum, de gravitate morbi, quam descripsimus” (coram Masala, 21 aprilii 1971, ME, R. 97, 1972, s. 55).

³¹ Coram Lefebvre, cyt., 237; coram Lefebvre, 8 julii 1967, „Revue de droit canonique” [dalej: RDC], R. 22, 1972, s. 201. „Unde, laeso cerebro aut male affecto, dispositio proxima et conditio necessaria ad exercitium actuum intellectualium vitiatur impedito autem intellectu, ipsum liberum arbitrium impeditur sive actus voluntatis, cuius obiectum est bonum apprehensum ab intellectu. – Quare liberi arbitrii exercitium aut omnino tollitur aut valde impeditur. Si primum, deest actus humanus et imputabilitas ideoque capacitas matrimonii ineundi; si alterum, usus rationis ita quandoque pro diverso gradu perturbationis corporalis debilitatur, ut plena mentis deliberatio absit ac propte rea capacitas coniugii contrahendi. – Huc spectant nonnulli morbi sive affectiones peculiare, v.g. fobia, obsesio, quae adeo graves quandoque esse possunt, ut perfectum usum rationis et liberum arbitrium impediunt atque ita desit capacitas matrimonii ineundi, (coram Pompedda, 28 junii 1971, ME, R. 97, 1972, s. 77).

4. Powód niezdolności do przyjęcia istotnych obowiązków małżeńskich

Psychastenia jest chorobą wpływającą na wolę człowieka, przez co dotyka całej osobowości człowieka, która dopiero odpowiednio uformowana może dobrze funkcjonować w związku małżeńskim. Akt ludzki zgody małżeńskiej może być nieważny, jeżeli nie będzie posiadał kwalifikacji zgodnych z prawem naturalnym czy pozytywnym. Brak tych kwalifikacji może być spowodowany schorzeniami psychoseksualnymi lub chorobami psychicznymi, w związku z czym człowiek nie będzie w stanie wypełnić obowiązków małżeńskich, do których m.in. należy wspólnota życia małżeńskiego³². Według Felice można wyróżnić dwa rodzaje osób niezdolnych do prowadzenia życia małżeńskiego. Pierwsza grupa to ci, którzy z powodu stanu osobowości psychofizycznej są niezdolni do ważnego konsensu. Ludzie tacy, jeżeli zostali dotknięci psycho-nerwicami, często nie są zdolni do nawiązania więzi z innymi osobami, a przez to nie potrafią wypełnić jednego z obowiązków małżeńskich, a mianowicie wspólnoty życia, która ma obejmować jedność fizyczną i psychiczną małżonków. Druga zaś grupa, mówi Felice, to osoby, których schorzenia polegają na braku umiejętności kierowania swoją osobowością, gdy chodzi o wolność wyboru i postępowania według dokonanego wyboru³³. Jedną z takich grup schorzeń psychicznych stanowią obsesje (natręctwa), powodujące nie tylko zaburzenia rozumu i woli, ale i całej osobowości. Będąc pod ich wpływem człowiek nie może się skoncentrować na przedmiocie zgody małżeńskiej, nie może ocenić wartości przedmiotu zgody, albo też wola jest tak osłabiona, że osoba dotknięta obsesjami nie ma swobody wyboru. Gdy siła natręctw osiąga wysoki stopień, wtedy paraliżują one całe życie codzienne człowieka³⁴. Schorzenie to ma tak ogromny wpływ, że dotknięty nim nupturient nie jest zdolny do wspólnoty życia małżeńskiego, bo jego myśli są zajęte czym innym niż dążenie do wzajemnego doskonalenia się i troska o wychowanie potomstwa.

---

³² Por. S. Kosowicz, *Zaburzenia psychiczne ograniczające wykonanie zobowiązań powziętych w akcie zgody małżeńskiej*, PK, R. 29, 1986, nr 1–2, s. 217–218.

³³ Coram Felice, 8 martii 1973, ME, R. 101, 1976, s. 86.

³⁴ „Idee fixae seu obsessiones multos homines, ceteroquin sanae mentis, quin non raro praeditos summo ingenio et excellenti doctrina, valde cruciant et versantur circa infinitas fere materias” (coram Pompedda, 28 junii 1971, ME, R. 97, 1972, s. 76).

Nerwica natręctw, jak twierdzą niektórzy autorzy, przypomina nawet łagodne postaci schizofrenii³⁵, która charakteryzuje się dalece posuniętym egoizmem, nie pozwalającym dostrzec drugiego człowieka i całości otaczającego świata³⁶. Może nawet dojść do tego, że idee obsesyjne czy bloki emocjonalne wymykające się spod kontroli zainteresowanego, sprawiają, iż nie jest on panem samego siebie³⁷, co jeżeli nie uniemożliwi podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich, to przynajmniej utrudni ich wykonanie. W jakim stopniu ten proces zagraża (wg punktu 3 kan. 1095) małżeństwu, trzeba ustalać, mając na uwadze indywidualne przypadki.

Zakończenie

Podczas gdy kan. 1095, 1° ujmuje konsens poprzez przyzmat kan. 1104 jako ważny znak małżeństwa, czyli akt uzewnętrznienia, który jednoczy, poprzez jedność formy, dwa wewnętrzne akty woli, komunikując je nawzajem stronom i *erga omnes*, kan. 1095, 2° ujmuje konsens w optyce wewnętrznego aktu woli każdego z nupturientów, w świetle kan. 1057 § 2, skierowanego ku założeniu, utworzeniu, czyli ustanowieniu wspólnoty małżeńskiej. I wreszcie, kan. 1095, 3°, również w tej samej optyce kan. 1057 § 2, ma na uwadze podjęcie zobowiązaniowej dynamiki przyszłościowej węzła (jednego i nierozzerwalnego) wewnętrznej zgody, która to dynamika polega na ukierunkowaniu aktów i zachowań, ze sprawiedliwości należnych między małżonkami, ku obiektywnym celom małżeństwa. Zdolność konsensualna regulowana w tekście kan. 1095 łączy trzy wymiary specyficznej dobrowolności tej samej, jedynej i skutecznej zgody, które z kolei opierają się na trzech wymiarach substancjalnej struktury jedyne małżeństwa: *znaku* fundacyjnym węzła, utworzeniu jego *istoty* i skierowaniu jego *dynamiki* ku obiektywnym celom. Zgoda zdolnego podmiotu skupia te trzy elementy całościowo i nierozzerwalnie. Ale, jako że każdy z nich jest odbiciem istotnego wymiaru nierozdzielnej jedności

---

³⁵ Coram Ewers, 27 maii 1972, ME, R. 98, 1973, s. 212. Por. S. Bogusławski, *Mała Encyklopedia medycyny*, Warszawa 1982, t. II, s. 1022.

³⁶ Coram Matioli, 28 novembrii 1957, SRRD, R. 49, nr 2, s. 775.

³⁷ „(...) nequit valide contrahere matrimonium, ob incapacitatem assumendi obligationem servandae fidei, quae dominio suae voluntatis subtrahitur” (coram Pinto, 4 aprilii 1963, ME, R. 89, 1965, s. 412; coram Pinto, 8 Julii 1974, ME, R. 100, 1975, s. 502).

zgody, wystarczy brak jednego z tych wymiarów, by spowodować nieważność całego konsensu. Przez to każdy z nich stanowi samą w sobie i wystarczającą przyczynę nieważności, ponieważ posiada skutek nieważności całej istoty konsensu, którego wymiary są nierozłączne w jedności jego charakteru przyczyny sprawczej³⁸.

Nerwica natręctw swym negatywnym, patologicznym działaniem obejmuje wszystkie sfery funkcjonowania człowieka. Jeżeli podmiot z powodu wystąpienia tej nerwicy nie może obdarzyć konsensu naturą aktu ludzkiego, której wymaga jego uzewnętrznienie, czyli znak małżeństwa; lub jeśli, będąc do tego zdolny, nie może jednak obdarzyć swej wewnętrznej zgody rozumną dobrowolnością proporcjonalną do praw i obowiązków małżeńskich, których dar i przyjęcie tworzą węzeł małżeński; lub jeśli jest zdolny do zrozumienia i chcenia tego, nie posiada jednak władzy nad samym sobą, by podjąć istotne obowiązki prawne, które niesie ze sobą przez całe życie dynamika ukierunkowania wspólnoty małżeńskiej ku jej obiektywnym celom, wówczas tenże podmiot jest niezdolny do ważnego wyrażenia zgody³⁹.

The Neurosis of Obsessions and Canonical Marital Consensus

Summary

One of the groups of psychic diseases that cause not only disorders of mind and will, but also the whole personality, are obsessions. Being under their influence the human being is unable to concentrate on the subject of marital consensus, he/she cannot estimate the

---

³⁸ P. J. Viladrich, *Konsens...*, dz. cyt., s. 90–92.

³⁹ Tamże.

value of harmony or his/her will is so weak that the person suffering from obsessions does not have the freedom of choice. When the force of obsessions comes to a high degree, they paralyze the person's everyday life. This disease has such a big influence that the person suffering from it is unable to lead conjugal life as his/her thoughts are occupied by something else and he/she thinks neither about striving for mutual improvement nor about upbringing his/her offspring.